

תחילת שנת תשע"ח – מה קרה בחטא עץ הדעת?

1. **בראשית ג:** ויקרא ה' אלוקים אל האדם ויאמר לו אייכה? ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירום אנוכי ואיחבא. ויאמר [ה'] מי הגיד לך כי עירום אתה, המן העץ אשר ציוויתך לבלתי אכל-ממנו אכלת?! ויאמר האדם: האישה אשר נתת עמדי היא נתנה לי **ואוכל!** ... ותאמר האישה: הנחש השיאני **ואוכל!**. **בראשית רבה יט, יב:** ואכלתי אין כתיב כאן אלא **ואוכל, אכלתי ואוכל** [בעתיד].!

2. **מורה נבוכים א, ב:** הקשה לי איש חכם זה שנים קושייה גדולה ... יראה מפשוטו של כתוב כי הכוונה הראשונה באדם שיהיה כשאר בעלי חיים, אין שכל לו ולא מחשבה ולא יבדיל בין הטוב ובין הרע. וכאשר המרה רצון ה' הביאה לו מרידתו זה השלמות הגדול המיוחד שבאדם [את השכל וההבנה]... וזה פלא: שיהיה העונש על מרידתו – תת לו שלמות שלא הייתה לו והוא השכל! ו[הרי] אין הדבר כמו שחשבתו ... כי השכל אשר השפיע ה' על האדם ... הגיע לאדם **קודם מרידתו** ובשבילו נאמר שהוא בצלם אלוקים ובדמותו ובגללו דיבר אתו וציווה אותו ...

בראשית ג, ז: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות. **מדרש הגדול:** כשם שאין אדם מתבייש אם ידו גלויה, כך לא היו מתביישים שמקום ערוותם גלוי. אך כיון שחטאו השתנה זיו פניהם ונהפכה מחשבתן לדבר אחר והרגישו שהם ערומים והתביישו זה מזה.

ש"ך על התורה פרשתנו: מתוך הדברים שמענו שלא נאסר עליו לעולם אלא עד שיבוא יום השבת [דהיינו **שלוש שעות**, כי האיסור ניתן בשעה התשיעית והשבת נכנסת בשקיעה, בסוף השעה ה-12]. ולכך נברא ביום שישי ... שהזמן קצר עד כניסת השבת ויוכל לסבול. **יערות דבש (רבי יהונתן אייבשיץ) חלק ב דרוש לז' אדר עמוד קמד:** יש להבין מה ראה אדם לעבור על מצוות ה'? ... ואיך מלאם ליבם להאמין בנחש יותר מהקב"ה עצמו [ה' אמר 'ביום אכלך ממנו מות תמות' והנחש אמר 'לא מות תמותון']? האם זה ניאות לאיש ה' כמו אדם?!

3. **סנהדרין ע:** רבי מאיר אומר: אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן היה שאין לך דבר שמביא יללה לאדם אלא יין. רבי יהודה אומר: חיטה היה שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן. רבי נחמיה אומר: תאנה היה שבדבר שקלקלו בו נתקנו, שנאמר: ויתפרו עלה תאנה.

4. **מורה נבוכים שם:** 'נאה' או 'מגונה' הם במפורסמות [תפיסות חושניות] ולא במושכלות [עיון שכלי אובייקטיבי]. כי לא ייאמר על מחשבת הארץ השטוחה שהיא מגונה, אלא 'אמת ושקר'. ובשכל [לפני החטא] ידע האדם רק מהאמת והשקר ... וכאשר היה עם מחשבותיו ומושכליו ... לא היה לו כוח להשתמש במפורסמות [בכלים החושניים] עד שאפילו הגדול שבמפורסמות – גילוי הערווה – לא היה זה מגונה אצלו. אך כאשר מרד ונטה אל תאוותיו הדמיוניות והנאת חושיו הגשמיות, כמו שאמר 'כי טוב העץ למאכל ותאווה הוא לעיניים' – נענש בשלילת ההשגה השכלית ושקע בהתגנות ובהתנאות.

תורה אור לרבנו הזקן ה, ג: למעלה יודעים את הטוב ואת הרע, אבל מכל מקום אינם מעורבים זה בזה כי גלוי וידוע שזה טוב וזה רע ... כי ידיעת הטוב והרע למעלה הוא בבחינת **מקיף** בלבד ... אבל האדם שהוא מבחינת פנימי, כשידע הוא מן הרע אז הוא **יתערב ממש עם הרע** ... ואז הוא קשה מאוד להפריד אלא מלחמה עצומה היא ופעמים זה גובר ופעמים כשנגדו גובר ... וכך מקודם היו ערומים והיו עסוקים בתשמיש להוליד בנים ולא יתבוששו, כמו שהיו אוכלים ושותים כי מצוות ה' היא, אבל אחר שאכל מעץ הדעת וידעו שיש תאווה בזה – אז קשה לפרוש.

5. **בראשית ג, ו:** ותרא האישה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעיניים ונחמד העץ למראה – **רמב"ן:** הייתה סבורה כי הוא **מר וסם המוות** ולכן יזהירו ממנו ועתה ראתה כי הוא **מאכל טוב ומתוק**.

שם ג, ז: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומים הם – **אור החיים:** אחר שעברו העברה ... תיכף ומיד נפקחו עיניהם והרגישו 'כי ערומים הם' פירוש שהתפשטו מזוהר הקדושה. וכן יקרה **לכל רשע שבגמר מעשה הרע, ירגיש כי התעיב ויכלם במעשיו**.